

nosti posameznih selišč in gospodarske šibkosti posameznih občin v nekaterih delih države še vedno ne bo mogoče zgraditi zadostnega števila šolskih zgradb. Iz istih razlogov bo sčasoma treba misliti tudi na potujoče šole, ki bodo delovale v takih krajih, v katerih ni mogoče ustanoviti redne ljudske šole. To vrsto šol so v nekaterih kulturnih državah že preizkusili in je dala glede pismenosti dobre uspehe.

Z ozirom na vse te okolnosti bomo na učiteljska sprejemali predvsem moške, ki jih je lažje razporediti po šolah v oddaljenih in zakotnih krajih, za gotovo število let pa bomo pravično omejili vpisovanje ženske mladine na učiteljska. S tem bomo zmanjšali število absolutov, ki čakajo na službo. To leto pa se porasta števila nezaposlenih učiteljev in učiteljic ni bati, ker bo letos dovršilo učiteljska samo 350 učiteljskih in učiteljic.

Iz šole učenja v delovno in življenjsko šolo.

Naša ljudska šola se bo morala postopoma spreminjati iz šole učenja v delovno in življenjsko šolo, v kateri se bodo učenci pripravljali za življenje v svojem kulturnem in družabnem krogu in se v zadostni meri seznanjali s celotnim državnim in narodnim življenjem, da bi v polni meri mogli postati koristni člani naroda in države. Po vsem tem danes pripravljamo učitelje za to, da bi bili sposobni za pouk in vzgojo. Za samo poučevanje je treba nekaj vedeti in to znati povedati, za vzgajanje pa je treba nekaj biti. Šele ko človek v resnici nekaj je, more vzgajati. To je danes važno načelo o smotru, ki ga terja naša ljudska šola. Poleg tega je za našo državo važna tudi okolnost, da je učiteljska služba kolikor mogoče v rokah moškega, ker poleg poučevalnega in vzgojevalnega dela zahteva tudi delo v neposredni službi narodu in njegovim potrebam. Ženska pa na vasi ne more v polnem smislu opravljati poslanstva narodnega učitelja, pa četudi je v šolskem delu najboljša. Letos imamo na učiteljskih 1984 dijakov in 1212 dijakinj. Da bi povečali število moških učiteljev, bomo rednim potom omogočili moškim učencem z dovršeno meščansko šolo na učiteljske.

Reforma programa ljudskih šol.

Poleg tega je danes na dnevnem redu reforma programa ljudskih šol. Nova uredba o učbenikih, o katerih se v javnosti govori mnogo netočnega, ima za osnovno načelo potrebo, da se za ljudske šole more odobrili neomejeno število učbenikov. To se pravi, da bo vsak del kraljevine lahko dobil učbenik, v katerem bo tvarina razdeljena in podana tako, da bo otrok prvo znanje prejel iz svojega kulturnega kroga. To zahteva ne samo narodnopolitični interes, ampak tudi didaktično načelo. Tako se dela v vseh kulturnih državah in se mora tudi pri nas, ako hočemo doseči zanesljive narodnopolitične uspehe. V množtvu naših posebnih kulturnih vrednot, ni ničesar, kar bi našo mladino v zgodnji mladosti moglo odbijati od razumevanja zajednice in edinstva. Ako mladini onemogočimo spoznanje in poglobitev v posebne kulturne dobrine, ki so bile v naši kulturni in politični preteklosti in tudi v sedanosti še obstoje, smo v vzgojevalnem procesu napravili največjo napako, ker smo si izpodmaknili začetno točko za vzgojno delo in v občutljivi otroški duši pustili nenadomestljivo praznino, ki ima lahko nedogledne posledice. Če se celo današnja sovjetska ustava odmika od doktrinarne borbe proti religiji in cerkvi, ker je Stalin začutil, da realnosti, ki v duši posameznika in kolektiva obstoje, ni mogoče nasilno in umetno izbrisati, mora biti ta primer za nas poučen in nam narekuje, da spoštujemo posebnosti, ki realno obstojajo. In to moremo delati brez pridržkov, ker te pri nas niso v nasprotju z idejo zajednice in edinstva. V duhovnem življenju med Srbi, Hrvatini in Slovenci ni meja. O tej stvari bi se dalo še mnogo govoriti. To ima pri nas že svojo preteklost, ki je za politične in prosvetne delavce zelo poučna.

Kakor pri nas ne sme biti kulturnega separatizma, tako si tudi ni mogoče zamisliti prosvetnega in kulturnega dela v izključujoči obliki ozkosrčnega in nestrpnega nacionalizma.

Nadalje je govoril g. minister še o meščanskih in srednjih šolah in univerzah ter o hiperprodukciji izobraženstva.

Izjava

Izjavljamo, da je izšel v 38. številki »Učiteljskega tovariša« z dne 24. februarja 1938. članek Oskarja Hudalesa »Kritika, ki ni kritika« brez vednosti vodstva sekcije. Vodstvo zato zanj ne prevzema nobene odgovornosti

in obžaluje, da se obravnavajo važne in resne stvari na tak osebni in nekorekten način.

V Ljubljani dne 26. februarja 1938.
Predsednik: Tajnik:
Metod Kumelj s. r. Drago Supančič s. r.

Za pravično razdelitev dela

Upravičeno nevoljo in občutek zapostavljenosti povzroča med prizadetimi učiteljem neenaka razdelitev dela na šoli. V odgovorih na anketo »Odseka učiteljice« so nas tovarišice opozorile tudi na to vprašanje, ki so ga že davno pravilno rešili na onih šolah, kjer vlada med učiteljskim tovarštvom in živi v njem čut pravičnosti.

Ni pa povsod tako. N. pr.: Tovarišica poučuje poleg vseh ur v svojem razredu še gospodinjsko in ročna dela v razredu tovariša in je na ta način zaposlena mnogo več kakor tovariš, čeprav je edino pravilno, da sta enako zaposlena. Res je, da omenjene predmete poučujeta lahko samo tovarišice in so to dolžne tudi po zakonu, vendar ni pravično, da bi morale zato več delati.

Ravno tako so ponekod deležne poročene tovarišice velike obzornosti. Leto za letom dobivajo razrede z najmanjšim številom ur, prizanaša se jim v vsakem drugim delom, ki ga morajo opraviti ostale tovarišice, čeprav so že v razredu bolj obremenjene. Da se na takih šolah boje poročenih učiteljic, je povsem razumljivo.

V vseh teh primerih, kjer skušajo prevladati tovariši in tovarišice delo na ostale, bi bilo zanimivo vedeti, kako zagovarjajo oni svoje predprave. Ali se jim ne zdi nečastno, da beže od svojih dolžnosti, dočim so drugi pre-

obremenjeni? Druge utemeljitve ne morejo najti kakor kvečjemu izgovor na zaposlitev izven šole ali domače delo. Vendar ti izgovori ne drže.

Ker so zlasti poročene učiteljice kamen spotike, bi bilo primerno nekoliko razčistiti to vprašanje. Ponovno pripominjamo, da ta občutek ne zadeva vseh poročenih učiteljic, ampak le nekatere izjeme. Večina njih opravlja svoje poklicno delo ravno tako vestno kakor vse druge, čeprav so slabše plačane. Morda bi se zdelo na prvi pogled upravičeno, da bi zahtevale manjšo zaposlitev kakor ostali, vendar se zavedajo, da bi bile na ta način prizadete neporočene tovarišice, ki niso prav nič krive njihovega zapostavljanja pri plačah. S tem pa bi tudi dale orožje v roke vsem onim, ki so proti zenačenju plač, češ, saj tudi manj delajo kot ostali. Le to, da opravljajo poročene učiteljice svoj eksistenčni poklic z vso vestnostjo, jim daje pravico do poklicnega udejstvovanja in do borbe za popolno enakopravnost. Opravičevanje z manjšimi prejemki bi nas oddaljilo od načelnega gledišča, poleg tega pa bi bil odpor proti poročenim učiteljicam še večji.

Nikomur pa ne more biti v spotiko, ako se napram učiteljici v času nosečnosti ali prve mesece po porodu obzirneje postopa. (Saj to se, žal, ne dogaja povsod!) Toliko razumeva-

nja pa moramo zahtevati tudi za neporočene učiteljice v primeru, ako so bolehe ali imajo doma bolno mater ali očeta.

Navadno pa se ne prizanaša onim, ki bi bile potrebne obzornosti, ampak odločujejo največkrat ozke sorodniške ali prijateljske vezi z neposrednimi predstojniki, včasih tudi položaj moža. Ostale poročene učiteljice moramo same vstati proti takim razvadam, ki nam jemljejo ugled in nam lahko škodujejo. Vse imamo enake dolžnosti napram poklicu in napram ostalim tovarišicam.

Omenila sem še, da so vprašanje pravične zaposlitve po mnogih šolah že davno rešili. Sprejeli so načelo, naj ima vsak učitelj(ica)

enako število ur. Razredniki višjih razredov oddajo posamezne ure, kakor risanje, petje, telovadbo, lepopisje itd. onim iz nižjih razredov in stvar je v redu. Skupno se pogovore o prevzemu posameznih predmetov in zdli se jim popolnoma umevno, da si porazdele delo. Po šolah pa, kjer obdrži vsak razrednik vse ure v razredu, prehaja vsako leto s svojimi učenci v višji razred in tako ne more biti nihče zapostavljen.

Vprašanje pravične razdelitve dela na šoli je lahko rešiti. Treba je samo: solidarnosti in čuta za pravičnost med učiteljskim ter uvidevnosti in nepristranosti šolskega upravitelja.

K. L.

Knjižni načrti Slovenske šolske matice

Slovenska šolska matica obstoja že 36 let. V tem času je izdala nebroj pedagoških knjig in šolskih priročnikov najrazličnejše vsebine. Na vsak način je nesporna zasluga Maticе, da je dosegla slovenska pedagoška knjiga v tem razdobju visoko stopnjo razvoja, saj je SSM skoroda edina in stalna založnica večine vzgojeslovnih spisov za učiteljsvo vseh šol in kategorij.

Svoje poslanstvo hoče nadaljevati tudi v bodoče. Odbor se jasno zaveda, da so današnje naloge pedagoškega ustvarjanja ter pota in cilji učiteljevega dela v marsičem drugačni in težji kakor so bili še pred desetletjem. Po vsem širnem in kulturnem svetu je doživela znanstvena pedagogika in z njo vred tudi šolstvo mogočen razmah. Zato bo skušala SSM upoštevati tudi to stanje v svojih knjižnih izdajah. Ni pa namen založbe, da bi hlatala po teh ali onih »senzacijah« iz tujerodnega pedagoškega življenja, pač pa hoče ostati zvesta vsem upravičenim željam stremečega in mislečega slovenskega učiteljsva, upoštevala pa bo seveda vse noveše znanstveno utemeljene izsledke in izkušnje naprednejših narodov, ki utegnejo biti v splošno korist učiteljsstvu, šolstvu in vzgojstvu pri nas doma. Odbor SSM se zaveda, da je treba vsestransko podpirati tudi razvoj naše domače vzgojeslovne književnosti v tem smislu, da bodo naše bodoče knjižne izdaje po svoji kvaliteti predstavljale najboljše vrednosti pedagoškega znanja in ustvarjanja v našem tisku.

SSM hoče v prvi vrsti razvijati in krepiti izvorno slovensko (v najširšem pomenu te besede) pedagoško misel. Po potrebi pa bo seveda izdajala tudi dobre prevode onih pedagoških mojstrov, ki morejo izpopolniti vrzeli v domači pedagoški književnosti ali sploh oploditi naše pedagoško ustvarjanje.

Posebno skrb bo odbor posvečal pedagoški praksi in vsem problemom, ki so v zvezi z učiteljskim praktičnim delom in s sodobnimi šolsko-reformnimi stremljenji. Z načrt-

nimi in po možnosti vsakoletnimi izdajami pedagoških priročnikov in pomožnih strokovnih knjig bo skušal odbor reševati najaktualnejša vprašanja s področja didaktike in metodike. Po potrebi bo izdajala Matica tudi zbirke učne snovi iz posameznih predmetnih strok, če bodo taka dela na razpolago. Te izdaje nimajo namena, učiteljsvo morda suženjsko vezati na te ali one metode, temveč dajati pametno vzpodbudo za čim bolj individualno izrabljanje metodičnih izsledkov.

Na vsak način je potrebno, da bo Matica še dalje izdajala tudi primerna teoretična dela, znanstveno podprta, kajti odbor je prepričan, da je dostikrat težko in nevarno voditi in reševati učno in vzgojno dejstvo brez globlje upogleda v miselni pedagoški svet. V to vrsto del spadajo pedagoška psihologija in biologija, filozofija in zgodovina pedagogike, pedagoška sociologija, karakterologija in podobni spisi, ki poglobljajo pedagoško kulturo in pedagoško stremljenje praktičnih učiteljev. V znamenju sinteze naj bi teorija podpirala prakso, a izkušnja naj bi donášala teoriji potrebno gradivo. Na ta način bi se izključevalo vsako šušmarstvo v pedagoškem ustvarjanju.

Prav tako Matica ne bo zanemarjala vzreje otroka, skrbstvene vzgoje, socialne zaščite zapuščenih ali defektne mladine, sistematičnega študija življenjskih razmer in pogojev ter socialnih razlik, v katerih dorasča današnja mladina na deželi in po mestih. Tudi ta vprašanja naj bi se prikazovala na podlagi domačega študijskega gradiva.

To bi bile glavne osnove knjižnega programa Slovenske šolske matice: razvijati v danih razmerah pedagoško kulturo z najrazličnejših vidikov in za življenjske potrebe našega šolstva. Razumljivo pa je, da je ta knjižni načrt brez sodelovanja in podpore vsega učiteljsva nemogoč, zato apelira odbor na učiteljsko javnost vseh šol, da ga v tem stremljenju podpira s kar najboljšo voljo in vztrajnostjo.

Na novo delo!

nikov, ki vedo, da je naša moč v naših gospodarskih ustanovah, prvenstveno v »Učiteljski tiskarni«.

Čast in priznanje onim, ki so se z vso vmo in zaupanjem lotili dela, ki kaže od dne do dne lepše in vidnejše uspehe. Požrtvalno delo, podprto s stanovsko zavestjo, je še vselej rodilo uspehe, zato bo uspelo tudi sedaj na vsej črti.

Rekli smo, da nam je treba v prvi vrsti pobornikov, zadrudnikov in seveda odjemalcev. Gospodarsko življenje pa rabi tudi denarja. Kdor je v dobrem gospodarskem položaju, ne bo podpisal samo enega, ampak več deležev, ki so sigurno naložen denar, hkrati pa poživljajoča sila, zdrava kri v našem zadrudnem telesu.

Posameznik ne more zbrati Bog ve kakšnega premoženja. Mi vsi pa lahko ustvarimo v složnem delu in zavesti skupnosti milijonske vrednosti, ki bodo krepka opora naši stanovski organizaciji in po njej vsemu stanu kakor tudi poedinu. Je sicer žalostno, da ima denar še vedno odločilno moč, pa je tako, in stvari mi ne bomo izpremenili, zato se moramo poslužiti najkrajše poti za dosego naših ciljev.

Slovensko učiteljsvo ima dva denarna zavoda: »Hranilnico učiteljskega konvikta« in »Učiteljsko gospodarsko kreditno zadrugo«; tri Učiteljske domove: »Učiteljska samopomoč«, »Samopomoč za otroke« in Društvo upokojenega učiteljsva, skrbijo za posmrtno zavarovanjem otrokom ob dožitju premije. Navedene gospodarske ustanove kažejo veliko zavestnost učiteljsva za zadrudno življenje in gospodarsko osamosvojitve. Vse našete zadruge se hočejo dvigniti in razmahniti. Delo je v polnem teku, treba pa je med vsemi temi zadrugami, katerim središče in osnova naj bo »Učiteljska tiskarna«, tesnejše medsebojne povezavnosti.

Da dosežemo v letošnjem letu postavljeni cilj, je treba takoj in odločno na delo. — Sreska učiteljska društva naj s poverjeniki »Učiteljske tiskarne« prevzamejo akcijo za pridobivanje novih zadrudnikov za »Učiteljsko tiskarno« po nastopnih smernicah:

1. Vsako sresko učiteljsko društvo naj podpiše več deležev.
2. Svoj odvisni denar naj društva založe za svoje člane zadrudnike, ki bodo vračali denar društvu v obrokih. Vplačane obroke na deleže, uporabi za nove zadrudnike.

3. Učitelji v ugodnih gospodarskih razmerah naj podpišejo več deležev.

Saša Ličin:

Kronika

V Volčjem bregu je pred kratkim uničil požar pol vasi. Nesreča pa je hotela, da je s pol vasi vred pogorela tudi šola od vrha do tal. Ničesar ni ostalo od vse zgradbe. Še za zarjavele in ožgane kose železa sta se prepirali dve občini, ki sta šolo do tedaj vzdrževali. Par dni po nesrečnem požaru pa so mi prinesli otroci pol zgorelo knjigo in trdilo, da so jo našli na šolskem pogorišču. Knjiga je bila trdo vezana, a njena gorenja polovica je bila pregorena in se je le krhko lomila, in drobila, če si jo hotel listati. Na ovojni strani si stežka razbral blede, pol ožgane in zabrisane črke: »KRONIKA«.

Žal, da je ogenj uničil tudi letnice na vrhu vsakega lista in so tako na razpolago le še številke dni in mesecev, ki pa premalo povedo. A vendar sem v knjigi našel še toliko zanimivega, da bi mi bilo žal, če listi kronike sprhne brez vsakega spomina, zato bi rad prepisal saj nekaj odstavkov. Skušal bom napisati brez vsakega komentarja, tako kot čitam sam:

»3. septembra je nastopil kot upravitelj šole v Volčjem bregu kontraktualni učitelj Franc Tov in prevzel vse posle.

14. decembra se je vršil pogreb učitelja Franca Tova. Bil je kontraktualni nastavljenec ter ravno pribežal iz Italije, kjer je pustil vse svoje premoženje. Pokopali so ga vaščani na svoje stroške ob veliki udeležbi prebivalstva. V zahvalo je vdova po učitelju F. Tovu poučevala mladino še tri mesece.

27. novembra je nastopil službeno mesto Matija Zbohar s kazenskim premeštitvenim dekretom, ker se je udeležil volitev za opozicijsko listo. (Ta »je« v Kroniki dvakrat podčrtan.) Šolo je prevzel v jako slabem stanju; manjkala so vsa zunanja okna.

24. novembra se je glasom ljudskega štetja povečala vas za dvanajst ljudi, da šteje sedaj sedem in štirideset prebivalcev. Ker je nevarnost, da se mladina v gozdu izgubi, se je na novo markirala pot, skozi sedemnajst km dolg gozd v mesto.

13. maja je bila premeščena učiteljica (potovalna) ženskih ročnih del Krista Medovina, ki je ob petkih poučevala tu dekle ročna dela. V sedmih letih službovanja je prehodila sedem sto dvajset kilometrov in še vedno upa, da ji bo kilometražja povrnjena.

26. maja se je ob priliki inspekcije zgrajal šolski nadzornik nad razredno disciplino, ker so v zadnjih klopih sedeli učenci z razpetimi dežniki. Ko pa je čul, kako padajo skozi strop debele kaplje dežja, je nadzornik iz inspekcijskega poročila črtal odstavke o pomanjkanju discipline v razredu. Istočasno je bil stavljen predlog za adaptacijo šolskega poslopja in razširitev v dvorazrednico.

16. avgusta je učitelj Matija Zbohar po petletnem službovanju podal ostavko na državno službo, radi vpklica k vojakom, z zavestjo, da bo po odsluženi vojaški dobi zopet pripravnik.

Nekaj strani dalje čitam. Vse brez datuma, ki je pri požaru izginil: »... so nam bile znižane plače in odvzete doklade v svrhu uravnoveščenja proračuna.

16. aprila je pri svoji inspekciji posvečal šolski nadzornik vso svojo pažnjo na izvenšolsko delo pri: gasilcih, Rudečemu Križu, Jadranski straži, kmetijstvu, živinoreji, čebelarji, protialkoholnemu gibanju, telesni kulturi, ljudskemu petju itd.

14. oktobra je na šolo prispel penzijski dekret za kontraktualnega učitelja Franca Tova, ki pa je bil pred 11 meseci umrl. Spisi so bili vrnjeni radi neuporabe nazaj na višjo oblast.

4. novembra smo v šoli in po vasi nabirali prostovoljne prispevke za poplavljenec.

17. maja so bila z veliko slavnostjo obeshena na šolsko zgradbo zunanja okna. Isti dan je nastopil službeno mesto učitelj Janko Novinec s kazenskim dekretom, ker se ni udeležil volitev. (Ta ni je v Kroniki podčrtan.)

»13. novembra je bila šola preurejena v dvorazrednico z veliko proslavo pri kateri je sodelovala vsa mladina. Druga učna moč še ni predlagana.

12. januarja je prejel krajevni šolski odbor tožbo radi skupne vsote din 1675, za nekritične račune uradnih tiskovin, papirja itd.

24. januarja se prekine redni šolski pouk, radi pomanjkanja kuriva za nedoločen čas. Nekaj strani dalje čitam: (Datumi požgani!)

»Z današnjim dnem je dosedanji šolski upravitelj razrešen dolžnosti in imenovan za učitelja na isti šoli. Učitelj Janko Navinec pa imenovan za upravitelja istotam. Oba po službeni potrebi. Predaja se je v redu izvršila.

28. junija je sklep šolskega leta z razdelitvijo šolskih izkazov. Po proslavi so otroci prav krepko zapeli: »Lepa naša domovina...«